

підтримувати анонімність транзакцій, так як не вимагають при їх використанні посвідчення особи платника і його кредитоспроможності.

Список використаних джерел

1. Електронні гроші в українському інтернеті [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.knl.ua/spravka_potr.php?id=357&cat=8 (дата звернення 10.12.2014р.). — Назва з екрана.
2. Положення про електронні гроші в Україні : затверджене постановою Правління Національного банку України від 4 листопада 2010 року № 481 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/>.
3. Івасів, Б. Електронні гроші: можливості, тенденції розвитку та наслідки поширення [Текст] / Б. Івасів // Фінансовий ринок України. – 2011. – № 5. – С. 8-9.
4. Податкова візьметься за електронні гроші WebMoney та інші [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://konus.org.ua/podatkova/> (дата звернення 10.12.2014р.). — Назва з екрана.

УДК 336.71/.77

Мендюх Світлана
магістрант
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
м. Київ

ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ КРЕДИТНИХ ОПЕРАЦІЙ БАНКУ

Анотація

У статті проаналізовано літературні джерела стосовно визначення поняття «кредитні операції», розкрито основні ознаки кредитних відносин, досліджено проблеми та шляхи удосконалення обліку кредитних операцій банку.

Ключові слова: облік, кредит, кредитні операції, заборгованість, комерційний банк.

Важливе значення в умовах розвитку економіки країни має банківська система. Саме через неї проходить великий обсяг грошових розрахунків та платежів господарських організацій і населення, вона мобілізує і перетворює тимчасово вільні грошові кошти, заощадження і доходи юридичних і фізичних осіб в активно діючий капітал.

Одним з елементів підтримки банками суб'єктів господарювання та споживчого попиту населення є надання кредиту. Важливість кредитування підкреслює фінансова криза 2008 року, яка привела до занепаду економіки і рівня життя загалом. Тому після відновлення операцій кредитування дослідження даної теми є особливо актуальним.

Значний внесок у дослідження питань організації обліку кредитних операцій, приведенню їх у відповідність з міжнародними нормами, правилами та принципами зробили такі вітчизняні та зарубіжні вчені: Дзюблюк О.В., Зіміна О.В., Соломин С.К., Бутинець Ф.Ф., Савлук М.І., Герасимович А.М., Колесников В.І., Вітлінський Т.М., Пернарівський О.В., Кочетков В.М., Івахненко В.М., Примостка Л.О., Б. Бухвальд, Ханс-Ульріх Деріг, Ю. Зайтц, Ф. Котлер, З. де Куссерг, Д. Норкотт, М. Портер, Дж. Еванс та ін.

Метою статті є розгляд проблем обліку кредитних операцій банків і надання конкретних пропозицій щодо його удосконалення на основі систематизації теоретичних матеріалів.

На сьогоднішньому етапі одну із найважливіших ролей у стимулюванні відтворювальних процесів відіграє банківський кредит як головне джерело забезпечення грошовими ресурсами поточної господарської діяльності підприємств незалежно від форми власності та сфери господарювання. База функціонування кредитних відносин — тимчасове вивільнення грошових коштів та поява потреби в них.

Відповідно до Закону України «Про банки і банківську діяльність» банківський кредит — це будь-яке зобов'язання банку надати певну суму грошей, будь-яка гарантія, будь-яке зобов'язання придбати право вимоги боргу, будь-яке продовження строку погашення боргу, яке надано в обмін на зобов'язання боржника щодо повернення заборгованої суми, а також на зобов'язання на сплату відсотків та інших зборів з такої суми [2].

В економічній літературі немає єдиного підходу щодо визначення поняття «кредитні операції банку». Волохов В.І. стверджує, що кредитні операції банку це — сукупність дій, спрямованих на забезпечення всіх етапів кредитного процесу й подальше відображення їх результатів у бухгалтерському обліку банку [1]. Савлук М.І., Мороз А.М., Пуховкіна М.Ф. зазначають, що кредитні операції полягають у проведенні комплексу дій, пов'язаних з наданням і погашенням банківських позичок [4]. Згідно із Законом України «Про банки і банківську діяльність» кредитні операції полягають у розміщенні банками від свого імені, на власних умовах та на власний ризик залучених коштів юридичних осіб (позичальників) та громадян [2]. На основі аналізу літератури можна сказати, що основними ознаками кредитних відносин є:

- економічна самостійність учасників кредитних відносин;
- добровільність та рівноправність;
- кредитні відносини не змінюють власника цінностей;
- кредитні відносини є вартісними;
- нееквівалентність кредитних відносин.

Спроможність банківської системи ефективно розподіляти фінансові ресурси в суспільстві між галузями економіки та окремими позичальниками є необхідною умовою економічного зростання країни. Прибутковість банку визначається ефективністю його кредитної діяльності, на яку суттєво впливає якість облікової інформації. Доречна, достовірна, зрозуміла та доступна фінансова звітність банків дозволяє отримати значний обсяг інформації про якісні та кількісні характеристики діяльності банківських установ. Значна кількість інформації знаходиться не у фінансовій, а у статистичній формі

звітності, зокрема у звіті № 604 “Звіт про формування резерву на відшкодування можливих втрат за кредитними операціями”, яка доступна лише Національному банку.

Однією з проблем є облік кредитів за термінами надання, які в бухгалтерському обліку та, відповідно, у фінансовій звітності відображаються на рахунках короткотермінових (до одного року) або довготермінових (більше одного року) кредитів. У положенні НБУ «Про кредитування» була передбачена класифікація кредитів за термінами надання на довгострокові (до одного року), короткострокові (від одного до трьох років), довгострокові (більше трьох років) [5]. Такий розподіл хоч і не є повним, проте показує більш реальний стан ліквідності.

Сьогодні спостерігається значне зростання питомої ваги пролонгованих кредитів, але відображення такої операції в обліку має ряд методологічних проблем. Відстрочка за кредитним договором (продлонгація) відображається за такими ж рахунками, що і довгострокова або короткострокова заборгованість (2062, 2063, 2072, 2073, 2203), залежно від строку, який розраховується від дати відстрочки позики до дати її погашення. Тобто у бухгалтерському обліку пролонговані позики заносяться у строкові, а зростання потенційних ризиків неповернення кредиту приховується від осіб, бажаючих оцінити стан банку і його ризики. Відсутність відображення такого стану активів у бухгалтерському обліку стає однією з причин збільшення простроченої заборгованості за кредитами. Використання в бухгалтерському обліку рахунків пролонгової заборгованості було передбачено планом рахунків банків України, складеним за міжнародними стандартами бухгалтерського обліку. Дану методику необхідно удосконалити відповідно до сучасного стану пропонованих банками кредитних послуг клієнтам, практичного досвіду банківського нагляду за діяльністю банків.

Однією із проблем є організація операцій з фізичними особами-підприємцями. Чинне законодавство відносить їх до юридичних осіб. Це пояснюється обмеженістю відображення в чинному плані рахунків банку операцій з різними групами позичальників, тобто виділяють операції з фізичними, юридичними особами, органами державної влади та банками. Тому при банківському кредитуванні фізичних осіб-підприємців застосовуються коефіцієнти резервування такі, як при кредитуванні юридичних осіб, хоч кредитування фізичних осіб-підприємців є більш ризиковим.

Причинами більшого ризику є:

- відображення фінансових результатів діяльності ведеться за спрощеною системою звітності, що значно ускладнює об'єктивну оцінку кредитоспроможності позичальника;
- підприємницька діяльність може здійснюватися без відкриття банківського рахунку та печатки, що значно ускладнює перевірку достовірності даних;
- перевірки контролюючими та податковими органами здійснюються рідше, ніж суб'єктів господарювання інших організаційно-правових форм, тому діяльність фізичних осіб-підприємців має переважно тіньовий характер;
- процедура банкрутства подібного позичальника є безрезультатною з

позицій повернення кредиту та відсотків;

- немає ліквідної застави, за рахунок якої може бути компенсований кредит та відсотки за користування ним у повному обсязі [3].

Вважаємо, що до чинного Плану рахунків банків України доцільно додати групи рахунків, які відобразатимуть операції з фізичними особами-підприємцями. А до чинного Положення про порядок формування та використання резервів на покриття можливих витрат за кредитними операціями банків України потрібно внести зміни в частині встановлення вищого значення коефіцієнтів резервування для фізичних осіб-підприємців, ніж для суб'єктів господарювання інших організаційно-правових форм.

Отже, удосконалення обліку кредитних операцій веде до спрощення облікових процедур за кредитними операціями, об'єктивної оцінки та стабільності нормативно-правової бази щодо обліку кредитних операцій. Перелічені пропозиції дадуть можливість більш повно відобразити в звітності інформацію про кредитний портфель. Це покращить аналіз діяльності банку і, відповідно, відновить довіру клієнтів.

Список використаних джерел

1. Волохов, В.І. Економічна природа і зміст кредитної діяльності банку в аспекті оцінювання її ефективності [Електронний ресурс] / В.І. Волохов, М.В.Нестеренко. — 2009. — Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua>.

2. Закон України «Про банки і банківську діяльність» від 12.12.2008 р. із змінами та доповненнями [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua> (дата звернення 10.12.2014р.). — Назва з екрана.

3. Микова, М.С. Удосконалення механізму формування резервів на покриття можливих збитків від кредитних операцій банківських установ України [Текст] / М.С. Микова // Банківська справа. — 2011. — №3. — С. 80 — 86.

4. Савлук, М.І. Гроші та кредит [Текст] : підручник / М.І. Савлук, А.М. Мороз, М.Ф.Пуховкіна та ін. — К.: КНЕУ, 2001. — 439 с.

5. Положення НБУ "Про кредитування". - 28.09.95. - № 246 [Ел. ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua> (дата звернення 10.12.2014р.). — Назва з екрана.

